הִלְכוֹת שַׁבָּת סִימָן רמב

רמב לְהַזְהִיר בִּכְבוֹד שַׁבָּת. וּבוֹ סָעִיף אֶחָד:

א (א) [א]אֵפִלּוּ מִי שֶׁצָּרִיךְ לַאֲחֵרִים, אִם יֵשׁ לוֹ מְעַט מִשֶּׁלּוֹ * צָרִיךְ לְזָרֵז עַצְמוֹ (ב) * **לְכַבֵּד אֶת** (ג) **לְמִי שֶׁהַשָּׁעָה דְּחוּקָה לוֹ**

(ה) **הַשַּׁבָּת,** * **וְלֹא** [ב]אָמְרוּ עֲשֵׂה שַׁבָּתְךָ חוֹל וְאַל תִּצְטָרֵךְ לַבְּרִיּוֹת, אֶלָּא

א טור מדברי רש"י בפרוש הפרקי אבות פרק ה' (מ"כ) אהא דשבת קי"ח (ע"א).

ב פסחים קי"ב (ע"א) וקי"ג (ע"א).

בֵּאוּר הַגְּרִי"בְ

א (ה) **הַשַּׁבָּת.** וְלֹא יִפְחֹת מִשְׁנֵי תַּבְשִׁילִין. זֹהַר בְּרֵאשִׁית (ח"א מח:). וּבְתִקּוּנַי שַׁבָּת אִיתָא שֶׁיֹּאכַל בְּכָל סְעוּדָה מִשָּׁלֹשׁ סְעֻדּוֹת דָּגִים עַיֵּן שָׁם, וְנִרְאֶה לִי דְּכָל אֶחָד לְפִי טִבְעוֹ

מִשְׁנָה בְּרוּרָה

א (א) **אֵפִלּוּ וְכוּ'.** הִנֵּה עִקַּר מִצְוַת עֹנֶג שַׁבָּת נִתְפָּרֵשׁ לָנוּ עַל יְדֵי הַנְּבִיאִים, וּכְמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה נח יג) 'וְקָרָאתָ לַשַּׁבָּת עֹנֶג'. (ה) וְיֵשׁ פּוֹסְקִים שֶׁסְּבִירָא לְהוּ דְּעִקַּרוֹ הוּא מִן הַתּוֹרָה, שֶׁהַשַּׁבָּת הוּא בִּכְלָל מִקְרָאֵי קֹדֶשׁ, שֶׁנֶּאֱמַר (ויקרא כג ג) 'וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי שַׁבַּת שַׁבָּתוֹן מִקְרָא קֹדֶשׁ' וְגוֹ', וּ'מִקְרָא קֹדֶשׁ' פֵּרְשׁוּ חַזַ"ל בְּסִפְרָא (אמור פר' יב) דְּהַיְינוּ לְקַדְּשׁוֹ וּלְכַבְּדוֹ בִּכְסוּת נְקִיָּה וּלְעַנְּגוֹ בְּעֹנֶג אֲכִילָה וּשְׁתִיָּה. וְהִפְלִיגוּ חַזַ"ל [שבת קי"ח (ע"א)] מְאֹד בְּמִצְוָה זוֹ וְאָמְרוּ דְּכָל הַמְעַנֵּג אֶת הַשַּׁבָּת נוֹתְנִין לוֹ נַחֲלָה בְּלִי מְצָרִים, וְנִצּוֹל מִשִּׁעְבּוּד מַלְכֻיּוֹת, וְזוֹכֶה עֲבוּר זֶה לַעֲשִׁירוּת, וְעַיֵּן שָׁם עוֹד כַּמָּה מַאֲמָרִים בְּעִנְיָן זֶה. וְהִנֵּה בְּגֶדֶר מִצְוָה זוֹ יֵשׁ שְׁלשָׁה מַאֲמָרֵי חַזַ"ל בָּזֶה א) הָא דְּאָמְרוּ (שם ע"ב) דְּצָרִיךְ לְעַנְּגוֹ בְּדָגִים גְּדוֹלִים וְרָאשֵׁי שׁוּמִין וְתַבְשִׁיל שֶׁל תְּרָדִין, שָׁזֶּה הָיָה מַאֲכָל חָשׁוּב בִּזְמַנֵּיהֶם, וְכֵן בְּכָל מָקוֹם וּמָקוֹם (ג) לְפִי מִנְהָגוֹ יְעַנְּגוּהוּ בְּמַאֲכָלִים וּמַשְׁקִים הַחֲשׁוּבִים לָהֶם עֹנֶג [וּלְפִי שֶׁמִּן הַסְּתָם רֹב בְּנֵי אָדָם עֹשֶׂר עִנּוּגָם בְּכָשֶׂר וְיַיִן וּמְגַדְּנוֹת לְכָךְ אִיתָא בְּסִימָן ר"נ סָעִיף ב'. דְּיֵרֵכָּה בְּכָשֶׂר וְיַיִן וּמְגַדְּנוֹת כְּפִי יְכָלְתּוֹ]. ב) הָא דְּאָמְרוּ (שם) דַּאֲפִלּוּ דְּבַר מוּעָט שֶׁעָשָׂאוּ לְכְבוֹד שַׁבָּת קַיִּם מִצְוַת עֹנֶג שַׁבָּת, וַאֲפִלּוּ בְּכָךְ אִיתָא דְּהַרְסָנָא (הַיְינוּ דָּגִים קְטַנִּים מְטֻגָּנִין בְּשֶׁמֶן). ג) הָא דְּאָמַר רַבִּי עֲקִיבָא (שם) עֲשֵׂה שַׁבָּתְךָ חֹל וְאַל תִּצְטָרֵךְ לַבְּרִיּוֹת. וְחִלּוּק כָּל אֵלּוּ הַמַּאֲמָרִים הוּא בְּאֹפֶן זֶה, דְּהַיְינוּ לְמַאן דְּאָפְשָׁר לֵיהּ צָרִיךְ לְכַבְּדוֹ כְּפִי יְכָלְתּוֹ. (ג) וּמִי שֶׁהַשָּׁעָה דְּחוּקָה לוֹ בְּיוֹתֵר, הַיְינוּ שֶׁאֵין לוֹ רַק מְזוֹן שְׁתֵּי סְעוּדוֹת לְשַׁבָּת, בָּזֶה אָמַר רַבִּי עֲקִיבָא עֲשֵׂה שַׁבָּתְךָ חֹל וְאַל תִּצְטָרֵךְ לַבְּרִיּוֹת, (ד) וְאֵינוֹ מֻחְזָק לא בְּשֶׁלֹּשׁ סְעוּדוֹת וְלֹא בְּכַסָּא דְּהַרְסָנָא. (ה) וּמִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ מָמוֹן כְּדֵי לִקְנוֹת מִזֶּה מְזוֹן שָׁלֹשׁ סְעוּדוֹת וְיוֹתֵר מִזֶּה קָצַת, מֻחְזָק לְהוֹצִיא אוֹתָן עַל שַׁבָּת כְּדֵי שֶׁיִּקְיְמוּ שָׁלֹשׁ סְעוּדוֹת וְכַסָּא דְּהַרְסָנָא. (ו) וְהוּא הַדִּין מִי שֶׁאֵין לוֹ כְּלוּם וְהוּא מֻכָּשׁ לְהַכְנִיס כָּל עַל הַצְּדָקָה, הֲרֵי הַגַּבָּאִים מְחֻיָּבִים לְתֵּן לוֹ שָׁלֹשׁ סְעוּדוֹת וְכַסָּא דְּהַרְסָנָא עַל כָּל פָּנִים, וּבְאָדָם נִכְבָּד הַכֹּל לְפִי כְּבוֹדוֹ, וּכְמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר בְּיוֹרֶה דֵּעָה בְּסִימָן רנ"ג (ס"א ובט"ז סק"ב, ובסי"א שם). וְלֹא אָמְרִינַן בָּזֶה עֲשֵׂה שַׁבָּתְךָ חֹל וְאַל תִּצְטָרֵךְ לַבְּרִיּוֹת, דְּלֹא אָמְרִינַן הָכִי אֶלָּא בְּמִי שֶׁעֲדַיִן לֹא נִצְטָרֵךְ לְטַל, אֲבָל מִי שֶׁכְּבָר בָּא לִידֵי מִדָּה זוֹ לְפָשֵׁט יָדוֹ וְלִטֹּל נוֹתְנִים לוֹ הַכֹּל. כֵּנ"ל [ויבמקומות שֶׁנּוֹהֲגִין הַגַּבָּאִים לְקַבֵּץ לָעֲנִיִּים רַק שְׁתֵּי סְעוּדוֹת וְלֹא הַסְּעוּדָה שְׁלִישִׁית, לְאו שֶׁפִּיר עָבְדִי, וְעַל כָּל פָּנִים בִּימוֹת הַקַּיִץ בְּוַדַּאי יְזָהֲרוּ בָּזֶה]. וְלָזֶה בָּא הַשֻּׁלְחָן עָרוּךְ לוֹמַר דְּאִם יֵשׁ לוֹ גַּם מְעַט מִשֶּׁלּוֹ צָרִיךְ לְדַחֵק עַצְמוֹ לְכַבֵּד וּלְעַנֵּג שַׁבָּת כָּרָאוּי, כֵּיוָן דְּאָפְשָׁר לוֹ וְיֵשׁ בְּיָדוֹ לְהוֹצִיא עַל זֶה, וְלָא סַגִּי בְּכַסָּא דְּהַרְסָנָא לְחוּד, א]וְלָזֶה סִיֵּם דִּיצְמָצֵם בִּשְׁאָר נְשָׁאר לוֹ זֶה לִכְבּוֹד שַׁבָּת. וְעַיֵּן בְּטַ"ז (סוף סק"א) וְתוֹסְפוֹת שַׁבָּת (סק"ב) וּשְׁאָרֵי אַחֲרוֹנִים שֶׁכָּתְבוּ דְּאַף מִי שֶׁהַשָּׁעָה דְּחוּקָה לוֹ בְּיוֹתֵר דְּהוּא פָּטוּר מִדִּינָא מִפְּעוּדָה שְׁלִישִׁית וְכַסָּא דְּהַרְסָנָא, מִכָּל מָקוֹם נָכוֹן מְאֹד שֶׁיִּרְאֶה לְהִשְׁתַּדֵּל לִהְיוֹת עַל כָּל פָּנִים מִן הַכַּת הָאֶמְצָעִית, דְּהַיְינוּ בְּקִיּוּם שָׁלֹשׁ סְעוּדוֹת וְכַסָּא דְּהַרְסָנָא. (ב) **לְכַבֵּד אֶת הַשַּׁבָּת.** וְטוֹב לְזַהֵר (ח) שֶׁלֹּא יִפְחֹת מִשְׁנֵי תַּבְשִׁילִין. (ט) גַּם טוֹב שֶׁיֹּאכַל בְּכָל סְעוּדָה מִשָּׁלֹשׁ סְעוּדוֹת דָּגִים, (י) אִם לֹא שֶׁאֵין נְאוֹתִים לוֹ לְפִי טִבְעוֹ אוֹ שֶׁשּׁוֹנֶאן, וְשַׁבָּת לְעֹנֶג נִתַּן וְלֹא לְצַעַר, וּכְדִלְקַמָּן בְּסִימָן רפ"ח (סעיפים א-ב). אִם מוֹכְרֵי הַדָּגִים מְיַקְּרִין הַשַּׁעַר, נָכוֹן לְתַקֵּן שֶׁלֹּא יִקְנוּ דָּגִים אֵיזֶה שַׁבָּתוֹת עַד שֶׁיֵּעָמֵד הַשַּׁעַר עַל מְקוֹמוֹ. וְהִנֵּה בְּבֵאוּר הֵיטֵב (סק"א) הֲבִיא דְּלֹא יַעֲשׂוּ תַּקָּנָה רַק אִם הוֹסִיפוּ הַמַּקָּח יֶתֶר עַל שְׁלִישׁ מִכְּמוֹ שֶׁהָיָה מִקֹּדֶם, אֲבָל בְּאֵלֶּה רַבָּה (סק"א) וּבְפָרֵי מְגָדִים (א"א סק"א) כָּתְבוּ דְּאַף פָּחוֹת מִשְּׁלִישׁ יֵקֵר יֵשׁ לַעֲשׂוֹת תַּקָּנָה מְשׂוּם עֲנִיִּים. עוֹד כָּתַב שָׁם דְּאֵין בָּזֶה מְשׂוּם בִּטּוּל מִצְוַת עֹנֶג, דְּיֵשׁ לְעַנֵּג הַשַּׁבָּת בְּמַאֲכָלִים אֲחֵרִים. אִם תִּקְּנוּ לֶאֱסֹר דָּגִים כַּמָּה שַׁבָּתוֹת וְאָז חָקְנָה מִקֹּדֶם, מֻתָּר: (ג) **לְמִי שֶׁהַשָּׁעָה וְכוּ'.**

בֵּאוּר הַלָּכָה

א * **צָרִיךְ.** בַּ"ח (ס"ד) וְעוֹלַת שַׁבָּת (סק"א) וְתוֹסָפָת שַׁבָּת (סק"א) כָּתְבוּ שֶׁיְּעַנְּגוּ כָּרָאוּי, וְכֵן מוּכָח בְּבֵית יוֹסֵף (ד"ה אחר כך) דְּכֵן דַּעְתּוֹ, וְכֵן מַתְמְהִּי בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה (סק"א) כְּמוֹתָם. וְהַשּׁ"ז (סק"א) כָּתַב דְּסִגְּי בְּכַסָּא דְּהַרְסָנָא לְחוּד, וּרְבוֹתֵינוּ יְרוּשָׁלַיִם עָרוּךְ הוּא דְּלֹא נַיְחָא דְּהוּא כְּמוֹ שֶׁאֵין לוֹ כְּלוּם דְּדֵי לוֹ בְּשִׁתֵּי סְעוּדוֹת עַיֵּן שָׁם. אֲבָל לְפִי מַה שֶּׁכָּתַבְנוּ דַּאֲפִלּוּ מִי שֶׁאֵין לוֹ כְּלוּם צָרִיךְ לְתֵּן לוֹ שָׁלֹשׁ סְעוּדוֹת וְכַסָּא דְּהַרְסָנָא, אִם כֵּן אֵין רְבוּתָא בָּזֶה שֶׁיֵּשׁ לוֹ מְעַט מֵשֶׁל עַצְמוֹ לְעַנְּגוֹ זֶה. וְאֶפְשָׁר דְּלֹא נַיְחָא דְּכוֹתֵל יִסְתַּפֵּק מֵאֲחֵרִים שֶׁנּוֹתְנִין לוֹ, וְשַׁבָּת יֵעָשֶׂה מֵהַמְּעַט שֶׁיֵּשׁ לוֹ, וְאַף דְּאֵין מַגִּיעַ לְקִנּוּת מִזֶּה רַק שְׁתֵּי סְעוּדוֹת הָוֶה אָמֵינָא דְּיֵעָשֶׂה שַׁבָּתוֹ חֹל כֵּיוָן דְּעַל שַׁבָּת אָפְשָׁר לוֹ לְצַמְצֵם שֶׁלֹּא יִצְטָרֵךְ לַבְּרִיּוֹת כְּלָל, וְעַל כֵּן לֹא דָּמֵי זֶה לְמִי שֶׁאֵין לוֹ כְּלוּם מִשָּׁלוֹ. וְעַיֵּן בְּבֵאוּר הַגְּרִ"א שֶׁמְּפָרֵשׁ גַּם כֵּן כְּהַשּׁ"ז, אֲבָל לְפִי מַה שֶּׁכָּתַב בְּסִימָן רס"ג (ס"ב) דִּכְבוֹד הַיּוֹם שָׁוֶה לְאַרְבַּע כּוֹסוֹת לְעִנְיַן דָּבָר מוּעָט דְּהַיְינוּ כַּסָּא דְּהַרְסָנָא, וְאִם כֵּן כָּל שֶׁכֵּן דְּסְעוּדָה שְׁלִישִׁית גּוּפָא, וּבְעַל כָּרְחֲךָ לְפִי זֶה אָנוּ מַכְרָחִין לְפָרֵשׁ דְּמַה שֶּׁכָּתַב הַמְחַבֵּר מִתְחִלָּה צָרִיךְ לְכַבְּדוֹ כָּרָאוּי בְּיוֹתֵר מִכַּסָּא דְּהַרְסָנָא, דְּלְעִנְיַן כַּסָּא דְּהַרְסָנָא אֲפִלּוּ מִי שֶׁהַשָּׁעָה דְּחוּקָה לוֹ בְּיוֹתֵר מֻחְזָק. וְכֵן כָּתַב הָעוֹלַת שַׁבָּת (שם). וּלְפִי שֶׁאֵין דַּעַת הַגְּרִ"א מְבֹרָר לָן אִם כְּמוֹ שְׁפָרֵשׁ כָּאן אוֹ כְּמוֹ שֶׁכָּתַב לְקַמָּן, עַל כֵּן סְתָמְתִּי כְּיָתֵר הַפּוֹסְקִים, וּדְלֹא כְּהַשּׁ"ז דְּהוּא יְחִידָאָה בָּזֶה:

* **לְכַבֵּד וְכוּ'.** **וְאִם יֵשׁ לוֹ רַק מְעַט מְעוֹת וּבָא שֶׁכִּיר לְתֵבֵל עֲבוּר פְּעֻלָּתוֹ שֶׁגָּמַר לוֹ הַיּוֹם [דְּאִם גָּמַרוּ מֵאֶתְמוֹל אֵין עָלָיו רַק אִסּוּר דִּכֹּל תַּשְׁהֶה וְכַמְבֹאָר בְּחשֶׁן מִשְׁפָּט (סי' שלט ס"ח), וְהוּא כְּשֶׁאֵר בַּעַל חוֹב דְּעָלְמָא, אַף בְּתָלְמִיד חָכָם יֵשׁ לְעַיֵּן עַיֵּן יוֹמָא (פ"ז) [פ"ו (ע"א)] הֵיכִי דָּמֵי חִלּוּל ה' וְכוּ'], נִרְאֶה דְּצָרִיךְ לִתֵּן לוֹ לְהַפְרִישׁ, כְּדֵי לְקַיֵּם מַה שֶּׁכָּתוּב (דברים כד טו) 'בְּיוֹמוֹ תִּתֵּן שְׂכָרוֹ וְלֹא תָבוֹא עָלָיו הַשֶּׁמֶשׁ', אַף שֶׁעַל יְדֵי זֶה לֹא יִשְׁאַר לוֹ כְּמָה לְעֹנֶג הַשַּׁבָּת, אוֹ שֶׁיִּסְתַּפֵּק לוֹ לְהַמְתִּין עַד אַחַר הַשַּׁבָּת, דְּחִיּוּב תַּשְׁלוּמֵי שְׂכִיר בִּזְמַנּוֹ הוּא מִדְּאוֹרַיְתָא וְזֶה הָוֵי רַק מִדִּבְרֵי קַבָּלָה. וַאֲפִלּוּ לְהַפּוֹסְקִים דְּזֶה גַּם כֵּן הָוֵי מִדְּאוֹרַיְתָא וּכְמוֹ שֶׁכָּתַבְנוּ בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה (סק"א), שָׁם הָוֵי עֲשֵׂה וְלֹא תַּעֲשֶׂה, וְלֹא אָתֵי עֲשֵׂה וְדָחֵי לֹא תַּעֲשֶׂה וַעֲשֵׂה [כְּמוֹת כ"א (ע"א)], וְזֶה לֹא מִיקָרֵי פְּתָבְעוּ וְאֵין לוֹ דְּאֵינוּ עוֹבֵר בְּכָל תְּלִין. **וְכָל דְּבָרִינוּ הוּא דְּוַקָּא אִם כְּבָר הֵבִיא הַפְּעֻלָּה לְבֵית בַּעַל הַבַּיִת וְנִקְבַּל מִמֶּנּוּ, דְּאִי לְאוּ חָכִי יֵשׁ לְבַעַל הַבַּיִת עֵצָה אַחֶרֶת, שֶׁלֹּא לְקַבֵּל מִמֶּנּוּ, וְאָז אֵינוּ עוֹבֵר אֲפִלּוּ אִם אָמַר לוֹ הַפּוֹעֵל בֹּא וְטֹל חֶפְצְךָ מִמֶּנִּי וְאֵינִי רוֹצֶה לְעַכְּבוֹ תַּחַת הַשְׂכִירוּת,** וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב בְּשִׁיטָה מְקֻבֶּצֶת בְּבָבָא מְצִיעָא דַּף ק"ב (ע"א) בְּשֵׁם הָרַב רַבֵּנוּ יְהוֹנָתָן עַיֵּן שָׁם:

* **וְלֹא אָמְרוּ וְכוּ'.** הַיְינוּ דְּמִתְחִלָּה קָא סָלְקָא דַּעְתָּךְ דְּמַה שֶּׁאָמְרוּ עֲשֵׂה שַׁבָּתְךָ חֹל מִיירֵי בַּאֲנָשִׁים שֶׁאֵינָם דְּחוּקִים כָּל כָּךְ, וַאֲפִלּוּ הָכֵי הִזְהִירוּ שֶׁלֹּא יִפָּזֵר עַל

לִיקוּטֵי דִּבְרֵי הָרַב: א] בשו"ע הרב (ס"ו) הביא דין זה במי שקיבל מן הצדקה כדי שלש סעודות וכסא דהרסנא, שאם יש לו חוץ ממה שקיבל מעט משלו יוציא מה שיש לו משלו כדי להרבות בענוג שבת, אבל אם אין לו מעט משלו אינו צריך לצמצם ביציאותיו כל השבוע רק אם אין לו אלא שתי סעודות כבחול שצריך הוא לצמצם במזונותיו כדי שיהיה לו לפחות שלש סעודות וכסא דהרסנא, אבל אם יש לו שלש סעודות וכסא דהרסנא לא כתב שצריך לצמצם במזונותיו כדי שיוכל לכבד בדגים גדולים וכו', ובקונטרס אחרון (סק"ג) מבואר שבמכוון השמיט דין זה, משום שהלבוש והט"ז לא סבירא להו כן.

Mishna Brura Menukad © Copyright Oz Vehadar - עוז והדר
Sacred Text - If printed do not throw away, requires genizah

הִלְכוֹת שַׁבָּת סִימָן רמב

ג בְּבָא קַמָּא דַּף פ"ב (ע"א).

(ג) **בְּיוֹתֵר, עַל כֵּן צָרִיךְ לְצַמְצֵם בִּשְׁאָר יָמִים** (ד) * **כְּדֵי לְכַבֵּד הַשַּׁבָּת.** [ג]**מִתְּקָנַת עֶזְרָא שֶׁיִּהְיוּ מְכַבְּסִים בְּגָדִים בַּחֲמִישִׁי בַּשַּׁבָּת,** (ה) **מִפְּנֵי כְּבוֹד הַשַּׁבָּת.** הַגָּהוֹת: נוֹהֲגִין לְלוֹשׁ (ו) כְּדֵי שִׁעוּר חַלָּה (ג) בַּבַּיִת לַעֲשׂוֹת מֵהֶם לְחָמִים לִכְבָעַ עֲלֵיהֶם בְּשַׁבָּת וְיוֹם טוֹב (סמק ממרדכי ריש מסכת ראש השנה), * וְהוּא מִכְּבוֹד שַׁבָּת וְיוֹם טוֹב, וְאֵין לְשַׁנּוֹת. יֵשׁ שֶׁכָּתְבוּ שֶׁבִּמְקָצָת מְקוֹמוֹת נָהֲגוּ לֶאֱכֹל מוּלְיָתָא שְׁקוּרִין פִּשְׁטִידֶ"א בְּלֵיל שַׁבָּת, * זָכָר לַמָּן (ז) שֶׁהָיָה מְכֻסֶּה לְמַעְלָה וּלְמַטָּה (מהרי"ל (מנהגים)), (ח) וְלֹא רָאִיתִי לָחוּשׁ לָזֶה:

בַּאֵר הַיטֵב

כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר סִימָן רפ"ח (סעיפים א-ב). אִם הַמּוֹכְרִים הַדָּגִים מְיַקְּרִין הַשַּׁעַר נָכוֹן לְתַקֵּן שֶׁלֹּא יְקַנּוּ דָּגִים אֵיזֶה שַׁבָּתוֹת, וּרְאֵיָה מִמִּשְׁנָה סוֹף פֶּרֶק (ח') [א'] דִּכְרֵיתוֹת. צָמַח צָדָק סִימָן כ"ח, וְכֵן כָּתַב הַפְּרִי חָדָשׁ (סי' תצז) בְּמִנְהָגֵי אִסּוּר לְעִיל סִימָן ט"ו. וּבֵית הַלֵּל בְּיוֹרֶה דֵּעָה סִימָן רי"ח (סק"א בהג"ה) כָּתַב דְּדַוְקָא כְּשֶׁנִּתְיַקֵּר הַשַּׁעַר יוֹתֵר מִשְּׁלִישׁ כְּמוֹ שֶׁהָיָה מִקֹּדֶם, אֲבָל אִם נִתְיַקֵּר פָּחוֹת מִשְּׁלִישׁ אוֹ שְׁלִישׁ כְּמוֹ שֶׁהָיָה מִקֹּדֶם אֵין לַעֲשׂוֹת תַּקָּנָה וְחַיָּבִים לִקְנוֹת דָּגִים לִכְבוֹד הַשַּׁבָּת, דְּהִדּוּר מִצְוָה עַד שְׁלִישׁ עַיֵּן שָׁם. לוּרִין בְּרִבִּית לְצָרְךְ סְעֻדַּת שַׁבָּת אוֹ סְעֻדַּת מִצְוָה. יְרוּשַׁלְמִי (פרק פ"ב ה"ג). כָּל מְזוֹנוֹתָיו שֶׁל אָדָם קְצוּבִין לוֹ מֵרֹאשׁ הַשָּׁנָה חוּץ מִתִּשְׁרֵי", רָאשֵׁי תֵּבוֹת תּוֹרָה שַׁבָּתוֹת רֹאשׁ חֹדֶשׁ יוֹם טוֹב. וְהוֹצָאַת רֹאשׁ חֹדֶשׁ רְצוֹנוֹ לוֹמַר מַה שֶּׁמְּבִיאִים הַתִּינוֹקוֹת לְהָרַב שֶׁלָּהֶם בְּרֹאשׁ חֹדֶשׁ. עֲטֶרֶת זְקֵנִים (סק"א) בְּשֵׁם הָר"ן מִקָּרָאקָא (מגלה עמוקות פרי בא ד"ה האופן השני), וְכֵן כָּתַב הַמָּגֵן אַבְרָהָם בְּסִימָן תי"ט (סק"א) בְּשֵׁם הַב"ח (ס"א) עַיֵּן שָׁם. אִם שָׁלַחוּ לוֹ דָּבָר מַאֲכָל שֶׁיֹּאכַל בְּשַׁבָּת אָסוּר לֶאֱכֹלוֹ בְּחוֹל. סֵפֶר חֲסִידִים סִימָן תתס"ו: (ג) **בְּיוֹתֵר.** הַיְנוּ מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ מָזוֹן אַרְבַּע עֲטָרוֹת לֶאֱכֹל כָּל יְמוֹת הַשָּׁבוּעַ, בְּכָל יוֹם שְׁתֵּי סְעֻדּוֹת, לֹא יִטֹּל מִן הַצְּדָקָה לֶאֱכֹל סְעוּדָה שְׁלִישִׁית, וְזֶהוּ פְּרוּשׁוֹ עֲשֵׂה שַׁבָּתְךָ חֹל, רְצוֹנוֹ לוֹמַר כְּמוֹ חֹל שְׁתֵּי סְעֻדּוֹת. מָגֵן אַבְרָהָם (סק"ב) ט"ז (סק"א): (ג) **מִתַּקָּנַת.** וְאָסוּר לֶאֱכֹל פַּת אֵינוֹ יְהוּדִי בְּשַׁבָּת. וַיַּאַכַל מַהֲחַלּוֹת בְּשַׁבָּת. מָגֵן אַבְרָהָם (סק"ד). וְעַיֵּן סִימָן שכ"ה סָעִיף ד':

בֵּאוּר הַלָּכָה

עִנּוּג שַׁבָּת כְּדֵי שֶׁלֹּא יָבֹא עַל יָדֵי זֶה לְכִסּוּף לְהַצְטָרֵךְ לַבְּרִיּוֹת, וְאִם כֵּן הֵכִי נַמִּי בְּעִנְיָנֵנוּ טוֹב יוֹתֵר שֶׁיְּצַמְצֵם וְלֹא יְסַמֵּךְ עַל עִנּוּג שַׁבָּת הַמֻּעָט שֶׁיֵּשׁ לוֹ כְּדֵי שֶׁלֹּא יִתְדַּלְדֵּל בְּיוֹתֵר, וְלָזֶה בָּאֵר וְאָמַר דְּהַתָּם מַיְרֵי לְמִי שֶׁהַשָּׁעָה דְּחוּקָה לוֹ בְּיוֹתֵר, הַיְנוּ שֶׁאֵין מַגִּיעַ לוֹ מִמָּמוֹנוֹ כִּי אִם שְׁתֵּי סְעוּדוֹת עַל שַׁבָּת, וְלָזֶה אָמְרוּ דְּמוּטָב שֶׁיְּעַשֶּׂה שַׁבָּתוֹ חֹל כְּדֵי שֶׁלֹּא יִצְטָרֵךְ לַבְּרִיּוֹת, **אֲבָל בְּעִנְיָנֵנוּ שֶׁיֵּשׁ לוֹ מָעוֹת מִשָּׁלוֹ לְמַזֵּר עַל שַׁבָּת, צָרִיךְ לְעַנֵּג שַׁבָּת בְּמַה שֶׁיֵּשׁ לוֹ, וְיִבְטַח בַּה' שֶׁיִּתֵּן לוֹ אֲחֵרִים עֲבוּר זֶה,** דְּהוֹצָאַת שַׁבָּתוֹת וְיוֹם טוֹב הוּא חוּץ מִמְּזוֹנוֹת הַקְּצוּבִין לוֹ לְאָדָם מֵרֹאשׁ הַשָּׁנָה וּכְמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲזַ"ל (ביצה טז.):

* **כְּדֵי לְכַבֵּד הַשַּׁבָּת.** עַיֵּן בְּמָגֵן אַבְרָהָם (סק"ב) שֶׁכָּתַב בְּשֵׁם הִירוּשַׁלְמִי (מרק פ"ב ה"ג) דְּלוּרִין בְּרִבִּית לְצָרְךְ סְעוּדַת שַׁבָּת, וְהֶעְתַּקְתִּיהוּ בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה (סק"ד):

* **וְהוּא מִכְּבוֹד שַׁבָּת וְכוּ'.** וְיֵשׁ לָזֶה רָמְז בַּכָּתוּב (שמות טז ה, כג) 'וְהָיָה בַּיּוֹם הַשִּׁשִּׁי וְהֵכִינוּ אֵת אֲשֶׁר יָבִיאוּ', אֵת אֲשֶׁר תֹּאפוּ אֵפוּ וְגוּ', מְשַׁמֵּע דְּיֵשׁ לֶאֱפוֹת בְּעֶרֶב שַׁבָּת לְהָכִין לְשַׁבָּת, גַּם בִּזְמַן הַגְּמָרָא הָיָה מִנְהָג קָבוּעַ לָזֶה כְּמוֹ שֶׁהֵבִיא הַמָּגֵן אַבְרָהָם (סק"ד), **וּבָעוֹנוֹתֵינוּ הָרַבִּים הַיּוֹם הַתְחִילוּ אֵיזֶה נָשִׁים לְהַשְׁבִּית הַמִּנְהָג הַהוּא וְלוֹקְחִין מִן הָאוֹפֶה, וְלֹאו שְׁפִיר עָבְדִי דְּמַקְטְנִים בָּזֶה כְּבוֹד שַׁבָּת:**

* **זָכָר לַמָּן שֶׁהָיָה מְכֻסֶּה.** לְכְאוֹרָה מִנְהָג זֶה תָּמוּהַּ לְרַבִּים, דְּמָה רָאוּ לַעֲשׂוֹת בְּשַׁבָּת זִכָּרוֹן לַמָּן שֶׁלֹּא יָרַד בּוֹ בְּלָל, וְהַתּוֹסָפוֹת בְּפֶרֶק עַרְבֵי פְּסָחִים (ק: ד"ה שאין) כָּתְבוּ דְּמִשּׁוּם שֶׁלֹּא יָרַד הַמָּן יֵשׁ לַעֲשׂוֹת זָכָר לוֹ. וְהוּא דְּחוּק, גַּם לְפִי זֶה הָיָה לָהֶם לַעֲשׂוֹת פַּשְׁטִידָא גַּם בְּיוֹם טוֹב, **וְהָרַמ"א לְעִנְיַן לְחָמִים קָאָמַר בְּשַׁבָּת וְיוֹם טוֹב, וּלְעִנְיַן זֶה קָאָמַר רַק בְּלֵיל שַׁבָּת, מַשְׁמַע דְּוַקָא קָאָמַר.** וּמַה נִּמְרְצוּ אֲמָרֵי יֶשׁ שֶׁל הַתּוֹרַת חַיִּים (עירובין יט. ד"ה ההוא דמחייבו) שֶׁכָּתַב טַעַם הַגּוּף לָזֶה, וְהוּא לְפִי דְּשַׁבָּת בְּרֵאשִׁית הוּא דְּגַמַּת שַׁבָּת שֶׁלָּעָתִיד לָבוֹא שֶׁהוּא יוֹם שֶׁכֻּלּוֹ שַׁבָּת, וְלָכֵן אָנוּ עוֹשִׂים כְּמַה דְּבָרִים בְּשַׁבָּת זֶה דְּגַמְתּוֹ, הַיְנוּ לֶאֱכֹל בָּשָׂר וְדָגִים נֶגֶד סְעוּדַת שׁוֹר הַבָּר וְלִוְיָתָן, וּמְקַדְּשִׁין עַל הַיַּיִן נֶגֶד הַיַּיִן הַמְשֻׁמָּר בַּעֲנָבָיו לַצַּדִּיקִים לֶעָתִיד לָבוֹא, וּכְבָר אָמְרוּ חֲזַ"ל (חגיגה יב:) דְּעַל שֵׁם זֶה נִקְרָא שְׁחָקִים שֶׁבּוֹ שׂוֹחֲקִים מִן לַצַּדִּיקִים לֶעָתִיד לָבוֹא, וּלְקַדֵּשׁ שְׁפִיר יֵשׁ לַעֲשׂוֹת בְּשַׁבָּת זָכָר לַמָּן הַהוּא [תוספות שבת (סק"ה)]:

מִשְׁנָה בְּרוּרָה

וּמְיֵרֵי (יפ) כְּשֶׁאֵין לוֹ מַשְׁכּוֹנוֹת לְלוֹוֹת עֲלֵיהֶם וּבְלֹא מַשְׁכּוֹן (יכ) אֵין יָכוֹל לְהַשִּׁיג, [א]דְּאִי לָאו הָכִי צָרִיךְ לְלוֹוֹת כְּדֵי שֶׁלֹּא לְבַטֵּל מִצְוַת עֹנֶג שַׁבָּת, וּכְמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲזַ"ל (ביצה טו:) שֶׁאוֹמֵר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, בָּנַי לְווּ עָלַי וַאֲנִי פּוֹרֵעַ: (ד) **כְּדֵי לְכַבֵּד הַשַּׁבָּת.** דִּבְמְזוֹנוֹת שֶׁל שַׁבָּת וְיוֹם טוֹב אִם מוֹסִיף מוֹסִיפִין לוֹ, וּכְמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲזַ"ל (שם טז.) כָּל מְזוֹנוֹתָיו שֶׁל אָדָם קְצוּבִין לוֹ מֵרֹאשׁ הַשָּׁנָה וְעַד רֹאשׁ הַשָּׁנָה (יג) וְיֵשׁ לְזַהֵר שֶׁלֹּא יוֹסִיף בָּהֶן פֵּן לֹא קָצְבוּ לוֹ כָּל כָּךְ, חוּץ מֵהוֹצָאוֹת שַׁבָּת וְיוֹם טוֹב וְהוֹצָאוֹת בָּנָיו לְתַלְמוּד תּוֹרָה, שֶׁאִם מוֹסִיף מוֹסִיפִין לוֹ [טור]. (יד) לוֹוִין בְּרִבִּית לְצָרְךְ סְעוּדַת שַׁבָּת אוֹ סְעוּדַת מִצְוָה, (טו) וְהֵינוּ מֵאֵינוֹ יְהוּדִי [ב]אוֹ מִיִּשְׂרָאֵל בְּדָרְךְ הֶתֵּר. אִם שָׁלְחוּ לוֹ דָּבָר מַאֲכָל שֶׁיֹּאכְלֶנּוּ בְּשַׁבָּת לֹא יֹאכְלֶנּוּ בְּחֹל, כֵּן כָּתַב בְּסֵפֶר חֲסִידִים (סי' תתסו), וְעַיֵּן לְקַמָּן בְּסִימָן תרצ"ד סָעִיף ב' דְּדַעַת הַשֻּׁלְחָן עָרוּךְ שָׁם דְּהֶעָנִי יָכוֹל לְשַׁנּוֹת בְּמִגְבַּת פּוּרִים לְמַה שֶּׁיִּרְצֶה אַף דְּגָבוּהּ לְצָרְךְ פּוּרִים, אָכֵן גַּם שָׁם יֵשׁ מַחְמִירִין בָּזֶה עַיֵּן בַּטּוּר שָׁם: (ה) **מִפְּנֵי כְּבוֹד.** הַיְנוּ כְּדֵי שֶׁיִּהְיוּ פָּנוּיִים לְהִתְעַסֵּק בְּצָרְכֵי שַׁבָּת. וּלְפִי זֶה צָרִיךְ לְזַהֵר שֶׁלֹּא לִישַׁן בְּחֲלוֹק אֶחָד כַּמָּה שַׁבָּתוֹת, כְּדֵי שֶׁלֹּא לַעֲבֹר עַל תַּקָּנוֹת עֶזְרָא: (ו) **כְּדֵי שִׁעוּר חַלָּה.** הַיְנוּ מִלְבַד שֶׁהַלִּישָׁה וְהָאֲפִיָּה הוּא מִכְּלַל כְּבוֹד שַׁבָּת וְיוֹם טוֹב כְּמוֹ שֶׁמְּסַיֵּם לְבַסּוֹף, עוֹד יֵשׁ בָּזֶה טַעַם כְּדֵי לְקַיֵּם מִצְוַת חַלָּה, לְפִי שֶׁאִבְּדָה אֶת אָדָם הָרִאשׁוֹן שֶׁהָיָה חַלָּתוֹ שֶׁל עוֹלָם, שֶׁנִּבְרָא בְּעֶרֶב שַׁבָּת. וְעַיֵּן (יח) בְּאַחֲרוֹנִים דְּאֶפְלוּ הַנּוֹהֲגִין לֶאֱכֹל פַּת פַּלְטֵר שֶׁל אֵינוֹ יְהוּדִי בְּחֹל, מִכָּל מָקוֹם בְּשַׁבָּת וְיוֹם טוֹב נָכוֹן לְזַהֵר שֶׁלֹּא לֶאֱכֹל כִּי אִם מִפַּת יִשְׂרָאֵל, מִפְּנֵי כְּבוֹד הַשַּׁבָּת וְיוֹם טוֹב.

וּפָשׁוּט דְּאִם הוּא אָנוּס שֶׁאֵין לוֹ עַל מָה לְקַדֵּשׁ כִּי אִם עַל פַּת שֶׁל אֵינָם יְהוּדִים כְּמוֹ שֶׁמְּצוּי לְאַנְשֵׁי חֵיל הָעֲבָרִים, יָכוֹל לְקַדֵּשׁ עָלָיו: (ז) **שֶׁהָיָה מְכֻסֶּה לְמַעְלָה וּלְמַטָּה.** בְּטָל, וְאַף זֶה מְכֻסֶּה הֶבְשֵׁר בֵּין דַּפֵּי הָעִסָּה: (ח) **וְלֹא רָאִיתִי וְכוּ'.** וּבְמִקּוֹמוֹתֵינוּ הַמִּנְהָג לֶאֱכֹלָן [שְׁיָרֵי כְּנֶסֶת הַגְּדוֹלָה (הגה"ט סק"ג)]:

שַׁעַר הַצִּיּוּן

(יפ) הַגָּהוֹת אֲשֵׁרִי בְּפֶרֶק ב' דְּבֵיצָה (סי' ד): (יכ) כֵּן מַשְׁמַע מַהַגָּ"א **וְכֵן כָּתַב** הַמ"ח (סי"ד) **דְּאִם יָכוֹל לְהַשִּׂיג מִמִּי לְווֹת צָרִיךְ לְווֹת, וְיִבְטַח בַּה' שֶׁהוּא יַעְזְרֵנוּ לְשַׁלֵּם לוֹ. וּכְעֵצֶת זְקֵנִים** (סק"א) **מִשְׁמַע דְּלֹא יִלְוֶה אֶלָּא אִם כֵּן הוּא מְשַׁעֵר שֶׁיִּהְיֶה לוֹ כְּמַה לִפְרֹעַ. וְנִרְאֶה דְּהַכֹּל לְפִי הָעִנְיָן:** (יג) רַשַׁ"י (ביצה טז. ד"ה כל מזונותיו), **וּבָעוֹנוֹתֵינוּ הָרַבִּים יֵשׁ אֲנָשִׁים שֶׁמְּהַפְּכִין הַפַּדָּר וּבָאִין עַל יְדֵי זֶה לִידֵי גֶּזֶל וְחִלּוּל הַשֵּׁם:** (יד) מָגֵן אַבְרָהָם (סק"ב) בְּשֵׁם שִׁבְּלֵי לֶקֶט (סי' נה): (טו) תּוֹסֶפֶת שַׁבָּת (סוף הקדמה לסי') וּפְרִי מְגַדִּים (א"א סק"ב) וּנְתִיב חַיִּים (סק"ב) וּלְבוּשֵׁי שְׁרָד יוֹם טוֹב. וְהוֹצָאַת רֹאשׁ חֹדֶשׁ רְצוֹנוֹ לוֹמַר מַה שֶּׁמְּבִיאִים הַתִּינוֹקוֹת לְהָרַב שֶׁלָּהֶם בְּרֹאשׁ חֹדֶשׁ. עֲטֶרֶת זְקֵנִים (סק"א) בְּשֵׁם הָר"ן מִקָּרָאקָא (מגלה עמוקות פרי בא ד"ה האופן השני), וְכֵן כָּתַב הַמָּגֵן אַבְרָהָם בְּסִימָן תי"ט (סק"א) בְּשֵׁם הַב"ח (ס"א) עַיֵּן שָׁם. אִם שָׁלְחוּ לוֹ דָּבָר מַאֲכָל שֶׁיֹּאכַל בְּשַׁבָּת אָסוּר לֶאֱכֹלוֹ בְּחוֹל. סֵפֶר חֲסִידִים סִימָן תתס"ו: (ג) **בְּיוֹתֵר.** הַיְנוּ מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ מָזוֹן אַרְבַּע עֲטָרוֹת לֶאֱכֹל כָּל יְמוֹת הַשָּׁבוּעַ, בְּכָל יוֹם שְׁתֵּי סְעֻדּוֹת, לֹא יִטֹּל מִן הַצְּדָקָה לֶאֱכֹל סְעוּדָה שְׁלִישִׁית, וְזֶהוּ פְּרוּשׁוֹ עֲשֵׂה שַׁבַּתְךָ חֹל, רְצוֹנוֹ לוֹמַר כְּמוֹ חֹל שְׁתֵּי סְעֻדּוֹת. מָגֵן אַבְרָהָם (סק"ב) ט"ז (סק"א): (ג) **מִתַּקָּנַת.** וְאָסוּר לֶאֱכֹל פַּת אֵינוֹ יְהוּדִי בְּשַׁבָּת. וַיַּאַכַל מַהֲחַלּוֹת בְּשַׁבָּת. מָגֵן אַבְרָהָם (סק"ד). וְעַיֵּן סִימָן שכ"ה סָעִיף ד':

(יפ) הַגָּהוֹת אֲשֵׁרִי בְּפֶרֶק ב' דְּבֵיצָה (סי' ד): (יכ) כֵּן מַשְׁמַע מַהַגָּ"א **וְכֵן כָּתַב** הַמ"ח (סי"ד) **דְּאִם יָכוֹל לְהַשִּׂיג מִמִּי לְווֹת צָרִיךְ לְווֹת, וְיִבְטַח בַּה' שֶׁהוּא יַעְזְרֵנוּ לְשַׁלֵּם לוֹ. וּכְעֵצֶת זְקֵנִים** (סק"א) **מִשְׁמַע דְּלֹא יִלְוֶה אֶלָּא אִם כֵּן הוּא מְשַׁעֵר שֶׁיִּהְיֶה לוֹ כְּמַה לִפְרֹעַ. וְנִרְאֶה דְּהַכֹּל לְפִי הָעִנְיָן:** (יג) רַשַׁ"י (ביצה טז. ד"ה כל מזונותיו), **וּבָעוֹנוֹתֵינוּ הָרַבִּים יֵשׁ אֲנָשִׁים שֶׁמְּהַפְּכִין הַפַּדָּר וּבָאִין עַל יְדֵי זֶה לִידֵי גֶּזֶל וְחִלּוּל הַשֵּׁם:** (יד) מָגֵן אַבְרָהָם (סק"ב) בְּשֵׁם שִׁבְּלֵי לֶקֶט (סי' נה): (טו) תּוֹסֶפֶת שַׁבָּת (סוף הקדמה לסי') וּפְרִי מְגַדִּים (א"א סק"ב) וּנְתִיב חַיִּים (סק"ב) וּלְבוּשֵׁי שְׁרָד (סק"ב) וְכָתַב בְּמַאֲמַר מָרְדְּכַי (סק"ב) עַיֵּן שָׁם, **וּדְלֹא כְּמַה שֶׁרָאִיתִי לְאֶחָד** שֶׁהִתִּיר **בְּרִבִּית דְּרַבָּנָן,** וְעַיֵּן בְּבָאוּר הֲלָכָה (ד"ה כדי): (טז) כֵּן הִסְכִּים בְּאֶלְיָה רַבָּה (סק"ט) וְכֵן בְּמַאֲמַר מָרְדְּכַי (סק"ג) וּשְׁאָרֵי אַחֲרוֹנִים דְּזֶהוּ עֶצֶם הַתַּקָּנָה, וּדְלֹא כְּמָגֵן אַבְרָהָם דְּמַשְׁמַע מִנַּיהּ דְּעִקַּר הַתַּקָּנָה הָיָה שֶׁלֹּא לְכַבֵּס בְּעֶרֶב שַׁבָּת: (יז) רְאֵ"ש (ב"ק פ"ז סי' יט): (יח) מָגֵן אַבְרָהָם (סק"ד) וְחַיֵּי אָדָם (ח"ב כלל א סי"ד) **וּשְׁאָרֵי אַחֲרוֹנִים, וּלְפִי זֶה אֲפִלּוּ בְּתוֹךְ הַסְּעוּדָה נָכוֹן לִיזָּהֵר. וְהָאֲלִיָּה רַבָּה חוֹלֵק עַל זֶה עַיֵּן שָׁם:**

לִיקוּטֵי דִּבְרֵי הָרַב: א] בשו"ע הרב (ס"ג) כתב אבל אם אין לו חפצים למשכנם ולפרוע בהם לא ילוה ושהקדוש ברוך הוא יפרע, כי מאחר שאין לו משלו אין עליו חיוב כלל להרבות בהוצאת שבת יותר מהשגת ידו. **ב]** ועיין שעה"צ ס"ק ט"ו. ובשו"ע הרב (ס"ט) כתב: מותר ללוות בריבית של דבריהם לצורך סעודות שבת ויו"ט או לצורך שאר סעודת מצוה אם אי אפשר ללוות בלא ריבית.

Mishna Brura Menukad © Copyright Oz Vehadar - עוז והדר
Sacred Text - If printed do not throw away, requires genizah